

Intentieovereenkomst Geothermie Alliantie Zuid-Holland

Tussen:

Dutch Association Geothermal Operators (DAGO), EBN B.V., Eneco Warmte en Koude b.v. gemeente Westland, HVC, Hydreco GeoMEC B.V. en Provincie Zuid-Holland

hierna gezamenlijk aan te duiden als Partijen.

Algemene overwegingen

- Nederland heeft zich ten doel gesteld om in 2050 80-95% CO2 reductie te bereiken ten opzichte van 1990.
- De provincie Zuid-Holland heeft ambities en doelstellingen zoals vermeld in het provinciaal warmteplan Anders Verwarmen¹ met betrekking tot de warmtevoorziening in Zuid-Holland.
- Energiebesparing enerzijds en daarnaast een transitie naar schonere bronnen van energie anderzijds, zoals geothermie en inzet van restwarmte, dragen voor een belangrijk deel bij aan de realisatie van deze doelstelling.
- Er is een groot potentieel in Zuid-Holland voor geothermie om bij te dragen aan de verduurzaming van warmtenetten: op langere termijn kan aan een ordegrootte van 40 PJ² worden gedacht. In aantallen doubletten betekent dit een ordegrootte van 200.
- Deze hoeveelheid is nog exclusief de betrekkelijk onbekende potentie voor ultradiepe geothermie (op meer dan 4 km diepte), die ten behoeve van industriële processen kan worden ingezet. Hiervoor is op 19 juni 2017 een green deal afgesloten.

Specifieke overwegingen

- Vijf partijen, te weten Eneco, Warmtebedrijf Rotterdam, Gasunie, Havenbedrijf Rotterdam en Provincie Zuid-Holland onderzoeken, onder de naam Warmte Alliantie Zuid-Holland, de mogelijkheid om een maatschappelijk, economisch en ecologisch optimale warmterotonde te realiseren waarin de vraag naar warmte van de klant kan worden vervuld door een betaalbare, betrouwbare en duurzame warmtevoorziening.
- Gemeente Westland heeft inmiddels vijf geothermie projecten in werking en één triasboring in realisatiefase. Deze bronnen zijn veelal door kweker(coöperaties) opgezet en verwarmen glastuinbouwbedrijven en aanliggende woonwijken. In het kader van Coalitie Hot is de ambitie komende jaren 8 aanvullende projecten te gaan realiseren.
- Eneco levert op diverse plaatsen in Zuid-Holland warmte aan gebouwen, in aantal aansluitingen variërend van een paar duizend tot meer dan 40.000 woningen. De grootste netten liggen in Rotterdam en Den Haag. De doelstellingen van de Geothermie Alliantie Zuid Holland sluiten naadloos aan op de visie van Eneco; de vraag naar duurzame warmte zal groeien en Eneco wil dit invullen door de uitbreiding van haar lokale warmtenetten en het aansluiten van duurzame bronnen. Eneco ziet zichzelf vooral als potentiële afnemer van warmte voor haar klanten.
- Het merendeel van de in Nederland gerealiseerde geothermische projecten bevindt zich in Zuid-Holland (8 van de 15) . Doorgaans gaat het daarbij om een glastuinbouwbedrijf dat de mogelijkheden van geothermie heeft verkend en gerealiseerd. Kijkend naar de verdere toekomst, waarin de belangrijkste groei in benutting van geothermische warmte, naast de glastuinbouw, naar verwachting in de verwarming van woningen en utiliteitsbouw ligt, zullen ook andere bedrijven de ontwikkeling hiervan ter hand nemen.
- Geothermie is voor HVC een speerpunt, wat past bij de rol om haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen) te faciliteren bij de vormgeving en uitvoering van activiteiten die nodig zijn voor de lokale verduurzaming en uitfasering van aardgas. HVC is actief in de volledige keten van beleidsadvies en projectontwikkeling tot het investeren, realiseren en exploiteren van duurzame warmtebronnen, open warmtenetten en de levering van warmte aan bedrijven en consumenten.
- Voor Hydreco Geomec is geothermie core-business. Met een team van op dit moment 15 professionals wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van vele geothermie projecten in Nederland, met name in Zuid-Holland en Noord-Brabant (hiervan zijn Den Haag, Delft, Voorne en Tilburg het verst gevorderd). Het doel

¹ Warmteplan 'Anders verwarmen; naar een duurzame warmtevoorziening' – 21 februari 2017

² Rapport Potentieel Geothermie in Zuid-Holland, adviesbureau IF Technology - november 2016

is om als geothermie operator langjarig het technisch beheer en de exploitatie van vele geothermie plants uit te voeren. Dit doet Hydreco Geomec voor eigen projecten, maar ook in opdracht van derden.

- EBN, een beleidsdeelneming van het ministerie van Economische Zaken en primair actief in de exploratie en winning van olie en gas, adviseert EZ over de ontwikkeling van geothermie in Nederland. Daarbij zet EBN haar kennis van de ondergrond, en manier van werken in de olie- en gasector, breed in. EBN's inzet is er op gericht de ontwikkeling van geothermie te versterken en te versnellen. Dit gebeurt onder andere doordat EBN partij is in de 'Green Deal Ultradiepe Geothermie (UDG)' en in de 'Green Deal Geothermie Brabant; krachtenbundeling en kennisontwikkeling'.
- De leden van DAGO bundelen en delen hun kennis en ervaringen van geothermie onderling en brengen dit binnen de alliantie in met het streven naar gezamenlijke standaarden, procedures en criteria. Specifieke aandachtsgebieden daarbij zijn: veiligheid, gezondheid en milieu, passende aansluiting met bestaande en toekomstige wet- en regelgeving, doelmatige bedrijfsvoering en betrouwbare en betaalbare geothermie.
- Partijen wensen in deze intentieovereenkomst hun intenties met betrekking tot de geothermie alliantie Zuid-Holland vast te leggen.

Doel

Partijen stellen zich ten doel om de winning en het gebruik van duurzame aardwarmte in de provincie Zuid-Holland te bevorderen. Daartoe hebben de Partijen de intentie om een visie ontwikkelen op de optimale ontwikkeling van geothermie in Zuid-Holland, en deze visie te concretiseren in plannen om aardwarmte systematisch, maatschappelijk verantwoord en veilig te kunnen winnen, met passende aansluiting op bestaande en toekomstige wet- en regelgeving. Partijen hebben de intentie om hun relevante kennis te delen en uit te breiden, innovatie te bevorderen, het ondergronds geothermisch potentieel geïntegreerd te beschouwen met de bovengrondse vraag en de ontwikkeling van infrastructuur, leidend tot plannen voor de ontwikkeling van een portfolio aan mogelijke geothermie projecten.

Werkwijze en Producten

Partijen hebben de intentie om de volgende werkwijze te hanteren en producten op te leveren:

1. Een overzicht van de mogelijke locaties en aard van de warmtevraag en de verwachte ontwikkeling daarvan.
2. Een overzicht van het mogelijke geothermische potentieel in Zuid-Holland; welke plays³ en subplays er te onderscheiden zijn en wat de voornaamste geologische risico's zijn,
3. Koppeling van punt 1 en 2: Een visie op de optimale ontwikkeling van geothermische warmte en de bijbehorende infrastructuur waarmee het bij de klant wordt gebracht, met daarbij aandacht voor een duurzame (in de tijd houdbare) winning van het geothermie potentieel t.b.v. de totale warmtevoorziening.
4. Concretisering van deze visie in een plan waarin de ontwikkeling van potentiële geothermische projecten in portfolio's wordt gebundeld en waarin de optimale ontwikkeling van die portfolio's wordt geschetst.
5. Uitwerking van de eerste projecten binnen deze portfolio's. Partijen zullen zich, voor zover hun betrokkenheid bij deze projecten daar aanleiding toe geeft, beijveren deze projecten verder te ontwikkelen.

---

³ Een geothermische play is een geothermisch potentieel gebaseerd op vergelijkbare geologische omstandigheden en eigenschappen. Sequentiële exploratie/ontwikkeling van een (sub)play leidt tot maximale leereffecten en risicoreductie.

Inzet Partijen

De intentie van Partijen is om

- hun opgedane ervaring met reeds gerealiseerde geothermie projecten in te brengen in de alliantie.
- hun relevante kennis en expertise van de ondergrond in te brengen, te delen en gezamenlijk verder te ontwikkelen en verbreden ten behoeve van het ontwikkelen van een visie voor de optimale ontwikkeling van geothermie in Zuid-Holland.
- hun relevante kennis van de warmtemarkt en specifiek de ingebrachte kennis van de warmtevraag en – levering in te brengen in de alliantie. Hierbij gaat het zowel om de technische eisen die hieraan gesteld kunnen worden als om de inschatting van de omvang van de warmtevraag.
- gezamenlijk te werken aan het ontwikkelen van een portfoliobenadering, naar analogie van die in de olie - en gassector en de uitwerking daarvan toe snijden op de Zuid-Hollandse context.

Procesafspraken

De volgende procesafspraken behoren tot de intentie van Partijen:

1. Stakeholdermanagement: de alliantie zal op regelmatige basis met stakeholders buiten de alliantie afstemmen. Denk hierbij onder andere aan Stichting Platform Geothermie, gemeentes, LTO glaskracht, energiebedrijven, woningbouwcorporaties, partijen in de warmtealliantie, TU Delft, etc. De alliantie zal ook actief gebruik willen maken van de kennis en visie van deze stakeholders, en daartoe interviews, workshops etc. organiseren.
2. Indien Partijen, die de doelstelling van de alliantie onderschrijven en aan de realisatie daarvan willen en kunnen bijdragen, zouden willen toetreden tot de alliantie, wordt in beginsel die mogelijkheid open gehouden.
3. De alliantie zal waar nodig voor gegevens en analyses die nodig worden geacht, gebruik willen maken van externe ondersteuning. Uiteraard zal maximaal gebruik worden gemaakt van reeds beschikbaar materiaal.
4. Partijen dragen ieder de eigen kosten verbonden aan deze intentieovereenkomst. Eventuele externe kosten zullen voor overeengekomen activiteiten gezamenlijk worden gedragen, na voorafgaande instemming van Partijen.
5. Planning: Partijen nemen zich voor gedurende een periode van 1 jaar na ondertekening de beoogde producten zoals onder werkwijze en producten benoemd te realiseren. Nadien wordt een evaluatie voorzien die eventueel tot verlenging van deze intentieovereenkomst kan leiden.
6. Communicatie: Partijen spreken af dat zij over de uitvoering en inhoud van deze intentieovereenkomst, als collectief en maximaal transparant zullen communiceren.

Slotbepalingen

1. Deze intentieovereenkomst vangt aan op 9 november 2017 en zal eindigen van rechtswege na 12 maanden.
2. In het geval dat zich gewijzigde omstandigheden voordoen die de uitvoering van deze intenties in de weg kunnen staan, zullen Partijen in overleg treden om in een oplossing te voorzien.
3. Deze intentieovereenkomst is uitsluitend onderworpen aan het Nederlands recht.
4. De bepalingen in deze intentieovereenkomst geven slechts de intenties van de Partijen weer en beogen uitdrukkelijk niet om over en weer in rechte afdwingbare verplichtingen te scheppen. De bepalingen onder Procesafspraken artikel 4 en onder de Slotbepalingen van deze intentieovereenkomst beogen uitdrukkelijk wel om over en weer in rechte afdwingbare verplichtingen te scheppen.

Aldus in zeventvoud ondertekend op 9 november 2017 te 's-Gravenzande.

Dutch Association Geothermal Operators

Naam: dhr. P. Dekker

Functie: manager Geopower Oudcamp

Handtekening.....

EBN B.V

Naam: dhr. J.W. van Hoogstraten

Functie: CEO

Handtekening.....

Eneco Warmte en Koude b.v

Naam: dhr. M. van den Berg

Functie: directeur

Handtekening.....

gemeente Westland

Naam: dhr. T. Duijvestijn

Functie: wethouder

Handtekening.....

HVC

Naam: dhr. M. van Soerland

Functie: manager lokale warmte

Handtekening.....

Hydreco GeoMEC B.V.

Naam: mevr. S. Hagedoorn

Functie: directeur

Handtekening.....

Provincie Zuid Holland

Naam: mr. J.F. Weber

Functie: gedeputeerde

Handtekening.....